

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 6.10.2004.
KOM(2004) 656 galīgā versija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Eiropas Komisijas ieteikums par Turcijas virzību uz pievienošanos

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Eiropas Komisijas ieteikums par Turcijas virzību uz pievienošanos

1. IEVADS

ES un Turcijas attiecībām ir gara vēsture. 1963. gadā Turcija un EEK iekļāvās Asociācijas nolīgumā, kas ietvēra dalībvalsts perspektīvu. 1995. gadā tika izveidota muitas savienība un 1999. gadā Helsinkos Eiropadome nolēma, ka Turcija ir pievienošanās kandidāte ES. Kopenhāgenas Eiropadome 2002. gada decembrī secināja, ka, “ja Eiropadome, pamatojoties uz Komisijas ziņojumu un ieteikumu, 2004. gada decembrī nolemj, ka Turcija atbilst Kopenhāgenā noteiktajiem politiskajiem kritērijiem, Eiropas Savienība nekavējoties uzsāks pievienošanās sarunas ar Turciju.” Šos secinājumus Eiropadome no jauna apstiprināja 2004. gada jūnijā Briselē.

Turcija bijusi nozīmīgs Eiropas politikas faktors galvenajos Eiropas vēstures periodos. Turcija ir visu citu svarīgāko Eiropas organizāciju biedre un kopš Otrā Pasaules kara tai bijusi nozīmīga loma Eiropas politikas izveides sekmēšanā.

Šis paziņojums 2002. gadā Kopenhāgenā saņemtā mandāta iespējamības robežās ietver Komisijas ieteikumu un pielikumā - secinājumus par kārtējo ziņojumu par Turciju. Kārtējais ziņojums atzīmē Turcijas virzību uz pievienošanos pēdējo divpadsmit mēnešu laikā. Tas aplūko arī Turcijas sasniegumus attiecībā uz pievienošanās politiskajiem un ekonomiskajiem kritērijiem kopš Helsinku Eiropadomes lēmuma 1999. gadā. Paziņojums un pavadošie dokumenti nodrošinās pamatu Eiropadomes lēmumam par vispārējo politisko nozīmi Eiropas Savienības nākotnei.

Turklāt Komisijas dienesti ir sagatavojuši arī to jautājumu izvērtējumu, kurus izraisījušas Turcijas dalības izredzes. Dienestu iegūtie dati ir parādīti šajā paziņojumā.

Uz šī pamata tiek parādīta stratēģija, kas sastāv no trīs pīlāriem. Pirmais pīlārs attiecas uz sadarbību, lai pastiprinātu un atbalstītu reformu procesu Turcijā un it īpaši saistībā ar nepārtrauktu Kopenhāgenas politisko kritēriju izpildīšanu. Tas balstīsies uz pārskatītām pievienošanās partnerattiecībām, it īpaši nosakot prioritātes reformu procesam un uzlabotai pirmspievienošanās stratēģijai. Otrajā pīlārā tiek izvirzīti īpaši nosacījumi pievienošanās sarunu risināšanai ar Turciju. Tiek sniegti iepriekšēji norādījumi, lai sagatavotos pievienošanās sarunām, ja Eiropadome decembrī pieņems šādu lēmumu. Saskaņā ar trešo pīlāru iesaka būtiski pastiprinātu politisku un kultūras dialogu, kas vienotu ES dalībvalstu un Turcijas iedzīvotājus. Turcijas pievienošanās būtu rūpīgi jā sagatavo, lai veidotu vienmērīgu integrāciju, kas palielinātu Eiropas piecdesmit gadu integrācijas sasniegumus. Tas ir beztermiņa process, kura iznākumu nevar iepriekš garantēt. Neatkarīgi no sarunu iznākuma vai tām sekojošā ratifikācijas procesa, attiecībām starp ES un Turciju jāgarantē, ka Turcija paliek pilnībā iesaistījusies Eiropas struktūrās.

2. POLITISKO KRITĒRIJU NOVĒRTEJUMS

Pēc sporādiska progresā dekādēm Turcijā notikusi būtiska likumdošanas un institucionāla virzība atbilstoši Eiropas standartiem, it īpaši pēc 2002. gada vēlēšanām. Politiskās reformas galvenokārt ietvertas divās galvenajās konstitucionālajās reformās 2001. un 2004. gadā un astoņās likumdošanas paketēs, ko Parlaments pieņēmis laikā no 2004. gada februāra līdz jūlijam. Civilmilitārās attiecības attīstās atbilstoši Eiropas standartiem. Ievērojamas pārmaiņas veiktas tiesu sistēmā, ieskaitot Valsts drošības tiesas likvidēšanu. Pašreiz notiek valsts administrācijas reforma. Attiecībā uz cilvēktiesībām Turcija atzīst starptautisko un Eiropas tiesību prioritāti. Tā ir lielā mērā pielīdzinājusies tādām starptautiskajām konvencijām un likumiem kā pilnīga nāves soda atcelšana un to cilvēku atbrīvošana, kuri notiesāti par nevarmācīgu uzskatu paušanu. Lai gan joprojām pastāv daži praktiski ierobežojumi, ievērojami paplašinājušās Turcijas iedzīvotāju iespējas baudīt tādas pamata brīvības kā brīvību izteikties un pulcēties. Nostiprinājusies pilsoniskā sabiedrība. Sākusies kurdu kultūras tiesību ievērošana. Visur pieaudzis vispārējās trauksmes līmenis; lai arī situācija joprojām ir sarežģīta, dienvidaustrumos sācies normalizēšanās process. Visbeidzot, uzlabojot politisko dialogu, Turcijas ārējā politika ir pozitīvi ietekmējusi reģionālo stabilitāti.

Turcija ir būtiski progresējusi tās politisko reformu procesā, it īpaši izmantojot tālejošas konstitucionālas un likumdošanas izmaiņas, kas pieņemtas pēdējos gados vienlaikus ar pievienošanās partnerattiecību noteiktajām prioritātēm. Tomēr likums par asociācijām, jaunais kriminālkodekss un likums par starpapelācijas tiesām vēl nav stājies spēkā. Turklāt vēl jāpieņem lēmums par kriminālprocesa kodeksu, likumdošana, kas izveido tiesu policiju un likums par sodu izpildi un pasākumiem.

Turcija pieliek lielas pūles, lai nodrošinātu šo reformu pienācīgu īstenošanu. Neskatoties uz to, īstenošanu nepieciešams nostiprināt un paplašināt. Tas īpaši attiecas uz stingru politiku cīņā pret spīdzināšanu un sliktu apiešanos un uz to nosacījumu stiprināšanu un ieviešanu, kas attiecas uz brīvību izteikties, reliģijas brīvību, sieviešu tiesībām, arodbiedrību tiesībām un minoritāšu tiesībām.

Ņemot vērā kopējo reformu progresu un ar noteikumu, ka Turcijā stāsies spēkā iepriekšminētie ārkārtējie likumi, Komisija uzskata, ka Turcija pietiekami atbilst politiskajiem kritērijiem un iesaka uzsākt pievienošanās sarunas.

Par reformu procesa neatgriezeniskumu, to īstenošanu, it īpaši saistībā ar pamata brīvībām, nepieciešams pārliecināties garākā laika posmā. Turklāt tiek izstrādāts Eiropas Savienības likumu kopums, it īpaši saistībā ar Eiropas Konstitūciju. Turcijai cieši jāseko šai attīstībai.

Turcija ir atbalstījusi un turpina atbalstīt Kipras problēmas atrisināšanas centienus; it īpaši Turcija piekrīt risinājumam, kas izvirzīts ANO ģenerālsekretāra miera plānā. Eiropadome 2004. gada jūnijā uzaicināja Turciju noslēgt sarunas ar Komisiju Kopienas un tās 25 dalībvalstu vārdā par Ankaras Nolīguma pieņemšanu, ņemot vērā jauno dalībvalstu pievienošanos. Komisija sagaida pozitīvu atbildi no Turcijas protokola projektam par nepieciešamajiem pielāgojumiem, kas tika mainīti 2004. gada jūlijā. Turklāt jāatzīmē, ka jebkuras pievienošanās sarunas notiek Starpvaldību konferences ietvaros, kurā ietilpst visas ES dalībvalstis.

Kārtējā ziņojuma pilnīgi secinājumi, kas ietver Turcijas paveikto arī citu dalības kritēriju izpildē, ir pievienoti *pielikumā: Secinājumi par kārtējo ziņojumu par Turciju.*

3. TO JAUTĀJUMU VĒRTĒŠANA, KAS IZRIET NO TURCIJAS DALĪBAS PERSPEKTĪVAS.

Turcijas pievienošanās Eiropas Savienībai būs rosinoša gan ES, gan Turcijai. Ja tā norisināsies labi, tā varētu abām pusēm piedāvāt nozīmīgas iespējas. Kā parāda to jautājumu vērtēšana, kuri izriet no Turcijas līdzdalības perspektīvas, iestājai nepieciešamā sagatavošanās, ieilgs vēl stipri nākamajā dekādē. Arī ES attīstīsies šī perioda laikā, tādēļ Turcijai jāmainās vēl radikālāk. Eiropas Savienības likumu kopums attīstīsies tālāk un atbildīs ES 27 vai vēl vairāku dalībvalstu vajadzībām. Šī kopuma attīstība arī var aizsteigties priekšā Turcijas pievienošanās uzdevumiem un iespējām.

Pamatojoties uz pašreizējo ES politiku un zināšanām, Komisija ir noteikusi šādus galvenos jautājumus turpmākai atspoguļošanai un analīzei nākamo gadu gaitā:

- Turcijas pievienošanās būtu atšķirīga no iepriekšējām paplašināšanās reizēm complicētā Turcijas iedzīvotāju, lieluma, ģeogrāfiskā izvietojuma, ekonomikas, drošības un militārā potenciāla dēļ. Šie faktori Turcijai nodrošina iespēju dot ieguldījumu reģionālajā un starptautiskajā stabilitātē. Pievienošanās perspektīvām jānodrošina abpusējo attiecību uzlabošanās starp Turciju un tās kaimiņvalstīm saskaņā ar izlīguma principu, uz kā ir dibināta Eiropas Savienība. Ņemot vērā Turcijas esošās politiskās un ekonomiskās saites ar tās kaimiņiem, pieaugs arī cerības saistībā ar ES politiku pret šiem reģioniem. Daudz kas būs atkarīgs no tā, kā ES pati pieņems izaicinājumu vidējā termiņā kļūt par pilnībā nepieredzējušu ārpolitikas dalībnieku reģionos, kas tradicionāli raksturīgi ar nestabilitāti un saspīlējumu, ieskaitot Vidējos Austrumus un Kaukāzu.
- Turcija pašreiz atrodas radikālu pārmaiņu procesā, ieskaitot strauju mentalitātes attīstību. Pašreizējo pārmaiņu procesa turpināšanās ir visu interesēs. Turcija varētu būt nozīmīgs tādas valsts modelis ar musulmaņu iedzīvotāju pārsvaru, kura stingri ievērotu tādas pamatprincipus kā brīvība, demokrātija, cilvēktiesību un pamata brīvību ievērošana un likuma vara.
- Turcijas pievienošanās ES ekonomiskā ietekme būtu pozitīva, tomēr salīdzinoši neliela, pateicoties gan Turcijas ekonomikas pieticīgajiem apmēriem, gan jau pirms pievienošanās esošajai ekonomiskās integrācijas pakāpei. Daudz kas būs atkarīgs no turpmākās ekonomiskās attīstības Turcijā. Pievienošanās sarunu uzsākšanai jāpalīdz Turcijai turpināt nodrošināt makroekonomikas stabilitāti un veicināt investēšanu, izaugsmi un sociālo attīstību. Ievērojot šos nosacījumus, sagaidāms, ka Turcijas IKP augtu straujāk kā vidēji ES.
- Turcijas, kas ir valsts ar vidējiem ienākumiem, pievienošanās varētu palielināt reģionālās ekonomiskās atšķirības paplašinātajā ES, līdzīgi kā pēdējā paplašināšanās reizē, un varētu sagādāt nozīmīgus uzdevumus kohēzijas politikai. Turcija lielā laika posmā varētu pretendēt uz nozīmīgu atbalstu no strukturālajiem un kohēzijas fondiem. Vairums reģionu pašreizējās dalībvalstīs, kas gūst labumu no struktūrfondu atbalsta, balstoties uz pašreizējiem noteikumiem, varētu zaudēt savu atbilstību kritērijiem.

- Turcijas iesaistīšana iekšējā tirgū varētu būt izdevīga. Tomēr tas atkarīgs ne tikai no pašreizējo saistību izpildes attiecībā uz muitas savienību, bet arī no horizontālākām reformām, tādām kā korporatīvās vadības un uzraudzības struktūru nostiprināšana, cīņas pret korupciju pastiprināšana un nozīmīga tiesu varas funkcionēšanas uzlabošana.
- Ar vairāk kā trīs miljoniem cilvēku turki veido vislielāko trešās valsts tautības pārstāvju grupu, kura legāli dzīvo mūsdienu ES. Pieejamie pētījumi sniedz dažādu novērtējumu sagaidāmajai papildu migrācijai, kas sekotu Turcijas iestājam. Lai novērstu nopietnus traucējumus ES darba tirgū, būtu jāievēro gari pārejas periodi un pastāvīgi aizsardzības noteikumi. Tomēr Turcijas iedzīvotāju dinamika varētu dot ieguldījumu, izlīdzinot ES sabiedrības novecošanos. Šajā kontekstā ES ir arī ieinteresēta, lai Turcijā nākamajā dekādē veiktu reformas un investīcijas izglītībā un apmācībā.
- Lauksaimniecība ir viena no vissvarīgākajām nozarēm Turcijā un tai būt jāpievērš īpaša uzmanība. Lai radītu pēc iespējas labvēlīgākus apstākļus veiksmīgai dalībai kopējā lauksaimniecības politikā, Turcijai būtu nepieciešami ilgstoši lauku attīstības pasākumi un administratīvās jaudas uzlabošana. Turcijai būtu vajadzīgs ievērojams laika posms, lai padarītu vairumu lauksaimniecības nozaru konkurētspējīgākas, tādējādi novēršot būtiskos ienākumu zaudējumus Turcijas lauksaimniekiem. Saskaņā ar pašreizējo politiku Turcija būtu piemērota nozīmīgam atbalstam. Veterinārajā jomā galvenās pūles būtu jāpieliek, lai uzlabotu dzīvnieku veselības stāvokli un kontroli pie austrumu robežām, tādējādi izvairoties no nopietnām problēmām saistībā ar pievienošanos.
- Turcijas pievienošanās varētu palīdzēt ES nodrošināt labākus enerģijas piegādes ceļus. Tas, iespējams, padarītu par nepieciešamu attīstīt ES politiku ūdens resursu un ar to saistīto infrastruktūru pārzināšanā. Reizēm visai ievērojamas pārrobežu ietekmes dēļ veiksmīga Turcijas veiktā ES politikas īstenošana vides, transporta, enerģijas un patērētāju aizsardzības jomā arī var atstāt pozitīvu ietekmi uz ES pilsoņiem citās vietās.
- ES garo, jauno ārējo robežu pārzināšana varētu radīt svarīgus politikas uzdevumus un pieprasīt nozīmīgus ieguldījumus. Migrācijas un patvēruma jautājumu pārvaldīšana, kā arī cīņa pret organizēto noziedzību, terorismu, cilvēku nelikumīgu pārvadāšanu, narkotiku un ieroču kontrabandu varētu tikt atvieglota ar ciešākas sadarbības palīdzību gan pirms, gan pēc pievienošanās.
- Turcijas dalības budžeta ietekme uz ES varētu tikt pilnībā novērtēta tikai tad, kad tiktu noteikti rādītāji finansiālajām sarunām ar Turciju finansiālās perspektīvas kontekstā laika posmam no 2014. gada. Uz Turciju veicamo pārskaitījumu veids un apjoms varētu būt atkarīgs no vairākiem mainīgiem faktoriem, piemēram, ES politikas un kādiem īpašiem pasākumiem, par kuriem būtu notikusi vienošanās sarunās, kā arī budžeta nosacījumiem šajā laikā uz vietas, it īpaši vispārējiem budžeta griestiem. Tomēr ir skaidrs, ka budžeta ietekme uz pašreizējās politikas principiem varētu būt nozīmīga.
- Attiecībā uz institūcijām Turcijas pievienošanās, vērtējot no Eiropas konstitūcijas principiem, varētu nozīmīgi ietekmēt pašreizējo dalībvalstu Eiropas Parlamenta sēdekļu sadalījumu, jo īpaši vidējās un lielajās valstīs. Ņemot vērā Turcijas

iedzīvotāju proporciju, kas būtu atspoguļota padomes vēlēšanu sistēmā, Padomē Turcijai būtu svarīga balss lēmumu pieņemšanas procesā. Mazāk jūtama būtu ietekme Komisijā, ņemot vērā plānoto Komisijas locekļu samazinājumu turpmākajā laika posmā pēc 2014. gada.

4. REFORMU PROCESA PASTIPRINĀSANA UN ATBALSTĪSANA TURCIJĀ

Kopumā reformu īstenošanai vajadzīga enerģiska rīcība. Jo sevišķi jāsteno stingra politika pret spīdzināšanu, pieliekot zināmus centienus visas Turcijas valsts līmeņos, lai likvidētu saglabājušos spīdzināšanas gadījumus. Svarīga ir tālāka pilsoniskās sabiedrības attīstība. Vajadzība nostiprināt un paplašināt politisko reformu attiecas arī uz situācijas normalizēšanu un attīstību dienvidaustrumos, ieskaitot pasākumus, lai uzlabotu sociāli ekonomisko stāvokli, veicinātu pārvietoto cilvēku atgriešanos un ļautu kurdiešiem pilnībā izmantot tiesības un brīvību. Turpmāku rīcību prasa arī īpašās nemusulmaņu reliģisko kopienu problēmas un arodbiedrību tiesības.

Lai garantētu politisko reformu procesu ilgspēju un neatgriezeniskumu, ES jāturpina cieši pārraudzīt politisko reformu virzību, pamatojoties uz pievienošanās partnerattiecībām, kas nosaka prioritātes reformu procesam. Komisija, sekojot kārtējā ziņojuma analīzei, ierosina pārskatīt pievienošanās partnerattiecības 2005. gada pavasarī. Pamatojoties uz to, vispārējais pārskats par veidu, kādā politiskās reformas tiek stiprinātas un paplašinātas, notiks par gada periodu, sākot no 2005. gada beigām. Šim nolūkam Komisija 2005. gada decembrī iesniegs pirmo ziņojumu Eiropadomei. Sarunu virzību noteiks reformu gaita.

Saskaņā ar Eiropas Savienības Līgumu un Eiropas Konstitūciju Komisija ieteiks pārtraukt sarunas gadījumā, ja nopietni un pastāvīgi tiks pārkāpti brīvības un demokrātijas principi, cieņa pret cilvēktiesībām un pamata brīvības un likuma noteikumi, uz kuriem ir veidota Eiropas Savienība. Padome šādu ieteikumu var pieņemt ar kvalificētu balsu vairākumu.

Pēc pievienošanās sarunu sākšanas jāturpina uzlabotais politiskais dialogs un regulārā pārraudzība. Tāpat kā iepriekš tā iet roku rokā ar ekspertu palīdzību, ko uzņēmusies Komisija. Nepieciešams sekot arī dialogam ekonomiskajā jomā, skaidri atsaucoties uz *acquis* un it īpaši uz ES pieņemtajām ekonomiskās politikas sadarbības metodēm.

Balstoties uz tādiem pēdējos gados veidotiem līdzekļiem kā saskaņotība, salīdzinošie pārskati un TAIEX, ES jāturpina palīdzēt Turcijai sasniegt vajadzīgo legālo un reālo konvergenci. Turcijai jāuzlabo pirmspievienošanās stratēģija, lai varētu koncentrēties uz prioritātēm, kas nospraustas pārstrādātajās pievienošanās partnerattiecībās, kas balstās uz regulāriem ziņojumiem un to jautājumu izvērtēšanu, kuri izriet no Turcijas sekojošās pievienošanās. Jāattīsta turpmākas iniciatīvas attiecībā uz sociāli ekonomisko attīstību Dienvidaustrumos, izmantojot arī ievērojamas Kopienas palīdzības daļas novirzīšanu uz Turciju.

Līdz 2006. gadam ES finansiālā un tehniskā palīdzība Turcijas sagatavošanai turpināsies, pamatojoties uz specializēto pirmspievienošanās līdzekli Turcijai, ko Padome pieņēma 2001. gada decembrī. Komisija ir ierosinājusi Padomei radīt jaunu pirmspievienošanās līdzekli (PPL), ko Turcija varētu izmantot no 2007. gada, balstoties uz pašreizējiem pirmspievienošanās līdzekļiem *Phare*, ISPA un SAPARD.

Nākamās finansiālās perspektīvas kontekstā Komisija ierosinās palielināt tos apjomus, kas tiks izdalīti Turcijai.

5. NORĀDĪJUMI PIEVIENOŠANĀS SARUNU VEŠANAI

Iepriekš apkopotais novērtējums apstiprina faktu, ka gan ES, gan Turcijai būs vajadzīgs ievērojams laiks, lai radītu nosacījumus, kas nodrošinās vienmērīgu Turcijas integrāciju ES. Tas vajadzīgs ne tikai tādēļ, lai aizsargātu Savienības kohēziju un efektivitāti, bet tas varētu arī pasargāt Turciju no tādas politikas izmantošanas, kas neatbilstu tās attīstības līmenim.

Pievienošanās sarunas notiks Starpvaldību konferences ietvaros, kurā lēmumu pieņemšanai nepieciešama vienprātība. Sarunu struktūrai būs jāatspoguļo īpašās problēmas, kas saistās ar Turcijas pievienošanos. Tiklīdz tiek pieņemts lēmums atklāt sarunas, tiks izstrādāti precīzi sarunu vešanas kritēriji, kuros izmantos tālākminētos plašos norādījumus.

Nekavējoties pēc oficiālās pievienošanās sarunu atvēršanas Komisija organizēs visaptverošu *acquis* izskatīšanas procesu – tā saukto caurskatīšanu, lai to izskaidrotu un iegūtu iepriekšējus norādījumus par jautājumiem, kas varētu rasties sarunu gaitā. Sarunas būs sarežģītas un no vienas puses atspoguļos tās grūtības, ar kurām, pielietojot *acquis*, saskaras Turcija, un no otras puses atspoguļos vajadzību pēc nosacījumiem, kas atvieglotu harmonisku Turcijas integrāciju ES. Kā divus piemērus var nosaukt kopējās lauksaimniecības politikas un kohēzijas politikas piemērošanu Turcijā. Trešais piemērs ir noteikumi par cilvēku pārvietošanās brīvību. Šķiet, ka šeit, līdzīgi kā iepriekšējos paplašināšanās posmos, būs nepieciešamība pēc būtiskiem un īpašiem sagatavošanās darbiem un dažās jomās pēc gariem pārejas posmiem. Cilvēku pārvietošanās brīvības gadījumā varētu ņemt vērā ilgstošus aizsardzības pasākumus. Komisija savu analīzi papildinās sarunu gaitā pirms konkrētas pieejas piedāvājuma par katru no šiem jautājumiem.

Sarunu saturs tiks sadalīts vairākās sadaļās un katra no tām ietvers atsevišķu politikas jomu. Komisija ieteiks Padomei uzsākt sarunas par katru atsevišķu sadaļu, tiklīdz tā uzskatīs Turciju par pietiekami sagatavotu. Kas attiecas uz atsevišķām sadaļām ar ekonomisku ievirzi, funkcionējošai tirgus ekonomikai jābūt obligātam priekšnoteikumam sarunu uzsākšanai.

Pirms katras sadaļas atvēršanas būs nepieciešams formulēt standartus katras sadaļas provizorisksai slēgšanai un, vajadzības gadījumā, arī sadaļu atvēršanai. Šos standartus varētu attiecināt uz likumu grupu un pietiekamiem sasniegumiem to ieviešanā. Pie tam pastāvošās likumu saistības, kas izriet no Asociatīvā nolīguma un muitas savienības un jo īpaši tās, ko atspoguļo *acquis*, jābūt izpildītām pirms sarunu uzsākšanas saistītajās sadaļās.

Sarunu panākumi būs atkarīgi ne tikai no Turcijas saplūšanas ar ES. ES būs nepieciešams sagatavot sevi, jo, kā to 1993. gada jūnijā paziņoja Eiropadome, Eiropas Savienības spēja piesaistīt jaunus dalībniekus, lai arī izmantojot Eiropas integrācijas virzītājspēkus, ir nozīmīgs apsvērums gan Savienības, gan kandidātvalstu vispārējās interesēs. Analīze, kas līdz šim veikta par Turcijas pievienošanos, nenorāda, ka būtu nepieciešamas plašas korekcijas politikā, kas attiecas uz iekšējo tirgu. Sarunas, kā vienmēr, tiks balstītas uz pastāvošo *acquis*.

Tomēr joprojām var rasties vajadzība pēc piemērošanās *acquis* pirms Turcijas pievienošanās. Katrā gadījumā ES būs jāformulē tās finansiālā perspektīva laika posmam no 2014. gada vēl pirms var tikt doti finansiālie norādījumi par atsevišķām sarunu sadaļām. Var būt vajadzīgi sagatavošanās pasākumi, kas atspoguļotu Turcijas specifiskos apstākļus. Visbeidzot, novērtējumam par Turcijas dalības perspektīvas rosinātajiem jautājumiem noteiktajās kritiskajās jomās ES būs jāapsver tādi nostiprināšanas pasākumi kā ārējās robežas un ārpolitika.

Turcija var būt spējīga nodrošināt veiksmīgu visa pievienošanās procesa noslēgumu, galvenokārt demonstrējot mērķtiecīgu nepārtrauktu reformu īstenošanu. Sarunu vešanai un pievienošanās perspektīvai jāveicina turpmākās politiskās, sociālās, kultūras un ekonomiskās reformas Turcijā. Galarezultātu jāapstiprina Eiropas Parlamentam un ES valstīm un Turcijai.

6. DIALOGA NOSTIPRINĀŠANA STARP EIROPAS SAVIENĪBU UN TURCIJU

Pastāv skaidra nepieciešamība nostiprināt dialogu vairākos ar ES un Turcijas attiecībām saistītos jautājumos. Jārisina vairāki piemēroti jautājumi, kas kā tādi tieši nesaistās ar ES. Jārada vairākas diskusiju iespējas, kas savestu kopā cilvēkus no dalībvalstīm un Turcijas un kur tiešā un atklātā veidā varētu apspriest dažādās bažas un viedokļus. Tas ietver dialogu par kultūras atšķirībām, reliģiju, jautājumus, kas saistās ar migrāciju, bažas par minoritāšu tiesībām un terorismu. Pilsoniskajai sabiedrībai jāspēlē vissvarīgākā loma šajā dialogā, ko būtu jāsekmē ES. Komisija iesniegs priekšlikumus, kā nākotnē atbalstīt šādu dialogu.

7. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Ņemot vērā iepriekšminēto, Komisijai radušies šādi secinājumi un ieteikumi:

- (1) Turcija ir būtiski progresējusi tās politisko reformu procesā, it īpaši izmantojot tālejošas konstitucionālas un likumdošanas izmaiņas, kas pēdējos gados pieņemtas saskaņā ar pievienošanās partnerattiecībās noteiktajām prioritātēm. Tomēr asociāciju likums, jaunais kriminālkodekss un likums par sodu izpildi un pasākumiem apelācijas tiesām vēl nav stājies spēkā. Turklāt vēl jāpieņem kriminālprocesa kodekss, likumi, kas nodibina tiesu policiju un likums par sodu izpildi un pasākumiem.
- (2) Turcija ir stingri apņēmusies nodrošināt šo reformu atbilstošu ieviešanu. Neskatoties uz to, turpmāk jānostiprina un jāpaplašina likumdošana un ieviešanas pasākumi. Tas īpaši attiecas un absolūtu neiecietības politiku cīņā pret spīdzināšanu un sliktu izturēšanos un nosacījumu ieviešanu saistībā ar brīvību izteikties, reliģijas brīvību, sieviešu tiesībām, ILO standartiem, ietverot tajos arodbiedrību tiesības, un minoritāšu tiesībām.
- (3) Ņemot vērā, ka reformu vispārējais progress panāca un nodrošināja, ka Turcija ievieš 1. sadaļā minētos nozīmīgos likumus, Komisija uzskata, ka Turcija pilnībā atbilst politiskajiem kritērijiem un iesaka uzsākt pievienošanās sarunas. Reformu procesa neatgriezeniskums un tā īstenošana, jo īpaši attiecībā uz pamata reformām, tiks apliecināta garākā laika posmā.

- (4) Jāseko stratēģijai, kuru veido trīs pīlāri. Pirmais pīlārs attiecas uz sadarbību, lai pastiprinātu un atbalstītu reformu procesu Turcijā, it īpaši saistībā ar Kopenhāģenas politisko kritēriju izpildes turpināšanu. Lai garantētu šī procesa ilgtspēju un neatgriezeniskumu, ES jāturpina cieši pārraudzīt politisko reformu virzību. Tas tiks darīts, pamatojoties uz pārskatītājām pievienošanās partnerattiecībām, kurās ir izklāstītas turpmāko reformu prioritātes. Vispārējais politisko reformu attīstības pārskats notiks par gada pārskata periodu, sākot no 2005. gada beigām. Šim nolūkam Komisija pirmo ziņojumu Eiropadomei iesniegs 2005. gada decembrī. Reformu gaita noteiks sarunu attīstību.
- (5) Ņemot vērā Eiropas Savienības līgumu un Eiropas Konstitūciju, Komisija ieteiks sarunu pārtraukšanu gadījumā, ja nopietni un konsekventi tiks pārkāpti brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību un pamata brīvību principi un tiesiskums, uz kura pamata ir dibināta Savienība. Padome par šādu ieteikumu izšķirtos ar kvalificētu balsu vairākumu.
- (6) Otrs pīlārs attiecas uz īpašo veidu, kādā notiks pievienošanās sarunas ar Turciju. Pievienošanās sarunas notiks Starpvaldību konferences ietvaros, kur lēmumu pieņemšana prasa vienprātību un visu ES dalībvalstu piedalīšanos. Sarunas būs sarežģītas. Padomei jānosaka standarti katrai sarunu sadaļai, to provizoriskai slēgšanai un, ja nepieciešams, sarunu uzsākšanai, ieskaitot tiesisko pielīdzināšanu un apmierinošus sasniegumus *acquis* īstenošanā. Pastāvošo tiesisko saistību pielīdzināšana *acquis* jāizpilda pirms sarunu uzsākšanas saistītajās sadaļās. Var tikt pieprasīti gari pārejas periodi. Pie tam dažās jomās, tādās kā strukturālā politika un lauksaimniecība, var būt nepieciešami īpaši sagatavošanas darbi un jāņem vērā ilglaicīgi aizsardzības pasākumi strādnieku brīvas pārvietošanās iespējām. Nozīmīga būs Turcijas pievienošanās finansiālā un tiesiskā ietekme. Pirms sarunu noslēguma ES būs jāformulē tās finansiālās perspektīvas laikposmam no 2014. gada. Turklāt Komisija sarunu laikā pārraudzīs Eiropas Savienības spēju iesaistīt jaunus dalībniekus un padziļināt integrāciju, pilnībā ņemot vērā Līguma mērķus attiecībā uz kopējo politiku un vienotību.
- (7) Trešais pīlārs ir saistīts ar būtiski pastiprinātu politisku un kultūras dialogu, kas apvienotu kopā cilvēkus no ES dalībvalstīm un Turcijas. Šajā dialogā, kuru jāveicina ES, nozīmīga loma ir pilsoniskajai sabiedrībai. Komisija iesniegs priekšlikumus par šo dialogu atbalstīšanu.
- (8) Komisija ir pārliecināta, ka sarunu process būs būtisks tālākai reformu virzīšanai Turcijā. Pēc savas būtības tas ir atvērts process, kura rezultātu nav iespējams garantēt iepriekš. Attiecībām starp ES un Turciju jānodrošina, ka Turcija pilnībā saglabā savu iesaistīšanos Eiropas struktūrās neatkarīgi no sarunu rezultātiem vai sekojošā ratifikācijas procesa. Turcijas pievienošanās nepieciešams rūpīgi sagatavot, lai varētu notikt vienmērīga integrācija, kas vairotu piecdesmit gadu ilgās Eiropas integrācijas sasniegumus.

Pielikums: Secinājumi par kārtējo ziņojumu par Turciju

Kad Eiropadome 1999. gada decembrī nolēma, ka Turcija ir pievienošanās kandidāte, tika uzskatīts, ka Turcijai piemīt demokrātiskas sistēmas pamatiezīmes, lai gan tajā pašā laikā tā demonstrē nopietnus trūkumus cilvēktiesību un minoritāšu aizsardzības ziņā. Komisija savā kārtējā ziņojumā 2002. gadā atzīmēja, ka lēmums par kandidātvalsts statusu Turciju stimulējis veikt ievērojamu progresu, pieņemot virkni būtiski svarīgu, tomēr joprojām ierobežotu reformu. Šajā laikā bija skaidrs, ka vairums šo pasākumu vēl jāīsteno un ka jārisina vēl daudz citu nepieciešamu jautājumu, lai atbilstu Kopenhāģenas politiskajiem kritērijiem. Pamatojoties uz to, Eiropadome 2002. gada decembrī nolēma vēlreiz pārbaudīt Turcijas atbilstību politiskajiem kritērijiem 2004. gada beigās.

Saskaņā ar pievienošanās partnerattiecību prioritātēm politiskās reformas bija jāievieš, izmantojot virkni konstitucionālu un tiesisku izmaiņu, kas pieņemtas trīs gadu ilgā laika posmā (2001. -2004. gads). Ir notikušas divas galvenās konstitucionālās reformas 2001. un 2004. gadā un Parlaments pieņēma astoņas likumdošanas paketes laikā no 2002. gada februāra līdz 2004. gada jūlijam. Ir pieņemti jauni kodeksi, ieskaitot Civilkodeksu un kriminālkodeksu. Tika izdoti vairāki citi likumi, reglamenti, dekrēti un apkārtraksti, kas pasvītvoja šo reformu pielietošanu. Valdība spērusi lielus soļus, lai sasniegtu labāku reformu īstenošanu. Reformu pārraudzības grupa – organizācija, kurā priekšsēdētāja amatu ieņem premjerministra vietnieks, kurš atbild par cilvēktiesībām, tika izveidota, lai visaptveroši pārraudzītu reformas un risinātu praktiskas problēmas. Tika panākts ievērojams progress, tomēr reformu īstenošana saglabājas nevienmērīga.

Civilmilitārās attiecībās valdība arvien vairāk pastiprina savu kontroli pār karaspēku. Lai paaugstinātu budžeta pārredzamību, Revīzijas palātai tika piešķirta atļauja pārbaudīt karaspēka un aizsardzības izdevumus. Papildu budžeta līdzekļi tika iekļauti vispārējā budžetā, tādējādi pieļaujot pilnu parlamenta kontroli. 2004. gada augustā pirmo reizi par Nacionālās drošības padomes ģenerālsēkretāru tika iecelta civilpersona. Pilnīgs civilmilitāro attiecību pielīdzināšanas process ES praksei atrodas sagatavošanās, tomēr bruņotie spēki Turcijā turpina realizēt savu ietekmi, izmantojot virkni neformālu mehānismu.

Tika pastiprināta tiesu varas neatkarība un efektivitāte, tika likvidēta Valsts drošības tiesa un dažas tās kompetences sfēras tika novirzītas un jaunizveidoto Nopietno kriminālnoziedzumu tiesu. Nesen tika pieņemti likumi apelācijas tiesas izveidošanai, bet projekts jaunajam kriminālprocesa kodeksam, likuma projekti par tiesiskas policijas izveidošanu un sodu izpildi un pasākumiem joprojām gaida to pieņemšanu.

Kopš 2004. gada 1. janvāra Turcija ir Eiropas Padomes Valstu grupas pret korupciju (GRECO) dalībniece. Ir pieņemti daudzi pretkorupcijas pasākumi, it īpaši nosakot ētikas likumus valsts ierēdņiem. Tomēr, neskatoties uz šiem likumdošanas pasākumiem, korupcija joprojām ir nopietna problēma gandrīz visās ekonomikas un sabiedrisko lietu jomās.

Kas attiecas uz vispārējo cilvēktiesību ievērošanu un pamata brīvību izpaušmēm, Turcija ir pievienojusies svarīgākajām starptautiskajām un Eiropas konvencijām un Konstitūcijā tika iekļauts šo starptautisko cilvēktiesību konvenciju pārākuma princips pār vietējiem likumiem. Turcija kopš 2002. gada ir palielinājusi tās centienus izpildīt Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumus. Tādas augstākas tiesiskas organizācijas kā kasācijas tiesa ir pasludinājuši virkni spriedumu, kas izskaidro reformas saskaņā ar Eiropas Tiesas standartiem, ieskaitot gadījumus, kas saistīti ar kurdu valodas lietošanu, spīdzināšanu un brīvību izteikties. Notikušas lietu otrreizējas izskatīšanas, kas novedušas pie vairākiem atbrīvošanas gadījumiem. Sekojot

kasācijas tiesas spriedumam, lietas papildu otrreizējā izskatīšana notiks Leilai Zanai un viņas bijušām biedrenēm, kuras tika atbrīvotas no cietuma 2004. gada jūnijā.

Nāves sods jebkādos apstākļos tika atcelts saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas Protokolu Nr. 13, ko Turcija parakstīja 2004. gada janvārī. Pastāvošajā likumdošanā tika atceltas norādes par nāves sodu. Tika veikti turpmāki pasākumi, lai stiprinātu cīņu pret spīdzināšanu un sliktu izturēšanos, ieskaitot nosacījumus jaunajā kriminālkodeksā. Pirmstiesas aizturēšanas procedūras tika pielīdzinātas Eiropas standartiem, tai gan tiesu izpildītāji ne vienmēr informē aizturētos par viņu tiesībām. Iestādes ir pieņēmušas absolūtas neiecietības politiku pret spīdzināšanu un virkne spīdzināšanā vainīgo personu ir tikuši sodīti. Spīdzināšana vairs nenotiek regulāri, tomēr virkne sliktas izturēšanās gadījumu, ieskaitot spīdzināšanu, joprojām turpina notikt un tiks pieprasīti turpmāki pasākumi šādas prakses likvidēšanai.

Kas attiecas uz brīvību izteikties, šeit situācija ir ievērojami uzlabojusies, tomēr dažādas problēmas ir saglabājušās. Tiek risināta to indivīdu situācija, kuri notiesāti par nevardarbīgu uzskatu paušanu, un daži cilvēki, kuri bija notiesāti saskaņā ar vecajiem nosacījumiem, tika vai nu attaisnoti, vai atbrīvoti. Konstitucionāli grozījumi un jauns preses likums ir palielinājis preses brīvību. Jaunie likumi atceļ tādas sankcijas kā publikāciju pārtraukšana, izplatīšanas pārtraukšana un iespiedmašīnu konfiskācija. Tomēr pastāv virkne gadījumu, kad pret žurnālistiem un citiem pilsoņiem, kas pauž nevardarbīgus uzskatus, turpina ierosināt lietu. Jaunais Krimināllikums nodrošina tikai ierobežotu progresu attiecībā uz brīvību izteikties.

Ja tiks pieņemts jaunais likums par apvienībām, kas 2004. gada jūnijā sākotnēji tika pielaists, bet tad prezidents tam uzlika veto, tas būs nozīmīgs tajā ziņā, ka samazinās iespēju valstij iejaukties apvienību darbībā un veicinās pilsoniskās sabiedrības stiprināšanu. Neskatoties uz noteikumiem, kas tika pieņemti, lai atvieglotu demonstrāciju ierobežojumus, joprojām ir ziņojumi par nesamērīga spēka pielietošanu pret demonstrantiem.

Lai arī Konstitūcija garantē reliģisko ticības brīvību un reliģijas brīvība netiek plaši traucēta, musulmaņu reliģiskās kopienas turpina piedzīvot grūtības, kas saistītas ar statusu, īpašuma tiesībām, garīdzniecības sagatavošana, skolas un iekšējā pārvaldība. Piemērota likumdošana varētu kompensēt šīs grūtības. *Alevis* joprojām nav atzīta par musulmaņu minoritāti.

Kas attiecas uz ekonomiku un sociālajām tiesībām, Civilkodeksā un Konstitūcijā ir nostiprināts dzimumu līdztiesības princips. Saskaņā ar jauno Kriminālkodeksu, vainīgie “goda slepkavībās” jānotiesā uz mūža ieslodzījumu, bez tiesas ordera aizliegts veikt nevainības pārbaudes un seksuāla vardarbība laulībā tiks klasificēta kā kriminālnoziedzums. Sieviešu stāvoklis joprojām ir neapmierinošs; diskriminācija un vardarbība pret sievietēm, ieskaitot “goda slepkavības”, saglabājas kā galvenā problēma. Bērnu tiesības tikušas nostiprinātas, tomēr nopietnas bažas joprojām izraisa bērnu darbs. Arodbiedrību tiesības joprojām neatbilst ILO līmenim.

Kas attiecas uz minoritāšu aizsardzību un kultūras tiesību izpaušmēm, tika grozīta Konstitūcija, atceļot aizliegumu lietot kurdu un citas valodas. Turcijas dienvidaustrumos nesen tika atvērtas vairākas skolas ar kurdu mācību valodu. Tagad ir atļautas radiopārraides kurdu un citās valodās un pārraides ir sākušās, lai arī ierobežotā apjomā. Ir parādījusies lielāka iecietība pret kurdu kultūras izpaušmēm tās dažādās formās. Pasākumi, kas pieņemti kultūras tiesību jomā, atrodas tikai to sākuma punktā. Joprojām pastāv ievērojami ierobežojumi, it īpaši pārraižu un izglītības jomā minoritāšu valodās.

Ārkārtas stāvoklis, kas dažās dienvidaustrumu provincēs bija spēkā pēdējos 15 gadus, 2002. gadā tika pilnībā atcelts. Tika grozīti nosacījumi, lai ierobežotu saskaņā ar ārkārtas stāvokli izmantotās pirms tiesas aizturēšanas tiesības. Turcija uzsāka dialogu par iekšēji pārvietotajām personām ar vairākām starptautiskām organizācijām, ieskaitot Komisiju. Tika apstiprināts likums par teroristu aktu izraisīto zaudējumu kompensēšanu. Lai arī ir uzsākts darbs, lai reģionam noteiktu sistemātiskāku pieeju, vēl nav pieņemta neviena integrēta stratēģija nolūkā samazināt reģionālās atšķirības un risināt vietējo iedzīvotāju ekonomiskās, sociālās un kultūras vajadzības. Iekšēji pārvietoto personu atgriešanās Dienvidaustrumos bijusi ierobežota un to traucēja ciemu sargu sistēma un materiālā atbalsta trūkums. Nākotnes pasākumiem īpaši jāpievēršas ieteikumiem, ko izteicis ANO ģenerālsekretāra īpašais pārstāvis pārvietotajām personām.

Noslēgumā jāsaņem, ka Turcija ar turpmāko reformu pakešu palīdzību, konstitucionālām pārmaiņām un jaunā Kriminālkodeksa pieņemšanu daudzās jomās ir sasniegusi ievērojamu tiesisku progresu, it īpaši tajās, kas tika noteiktas kā prioritātes pagājušā gada ziņojumā un pievienošanās partnerattiecībās. Nozīmīgs progress tika panākts politisko reformu īstenošanā, tomēr tās nepieciešams nostiprināt un paplašināt tālāk. Tas attiecas uz to nosacījumu stiprināšanu un pilnu īstenošanu, kas attiecas uz pamata brīvībām un cilvēktiesību aizsardzību, ieskaitot sieviešu tiesības, arodbiedrību tiesības, minoritāšu tiesības un problēmas, ar kurām saskaras nemusulmaņu reliģiskās kopienas. Nepieciešams apstiprināt civilo kontroli pār karaspēku un likuma ieviešana un tiesiskā prakse jāpielīdzina reformu garam. Jāturpina cīņa pret korupciju. Ar noteiktiem pasākumiem jāpastiprina absolūtās neiecietības politika pret spīdzināšanu visos Turcijas valsts līmeņos. Ar pārvietoto personu atgriešanos, sociāli ekonomiskās attīstības stratēģiju un tādu apstākļu izveidošanu, kas pilnībā nodrošinātu kurdiem tiesības un brīvības, jāveicina situācijas normalizēšana dienvidaustrumos.

Izmaiņas Turcijas politiskajā un tiesu sistēmā pēdējos gados ir daļa no ilgāka procesa un paies laiks, līdz reformu gars pilnībā atspoguļosies atbildīgo un tiesisko organizāciju attiekmē visos līmeņos un visā valstī. Tiks prasīta stingra apņēmība, lai pārvarētu neatrisinātās problēmas un tiktu galā ar birokrātiskajiem šķēršļiem. Turpināsies cieša politiskās reformas pārraudzība.

Kas attiecas uz uzlaboto politisko dialogu, pozitīvi attīstījās attiecības ar Grieķiju. Tika parakstīta virkne abpusēju nolīgumu un tika pieņemti vairāki uzticību veicinoši pasākumi. Turpinās izpētes sarunu process. Pēdējā gada laikā Kiprā Turcija ir atbalstījusi un turpina atbalstīt ANO ģenerālsekretāra centienus sasniegt vispārēju Kipras problēmas atrisinājumu. 2004. gada Eiropadome uzaicināja Turciju pabeigt sarunas ar Komisiju par Ankaras Nolīguma pieņemšanu Kopienas un 25 dalībvalstu vārdā, ņemot vērā jauno dalībvalstu pievienošanos. Komisija sagaida pozitīvu atbildi uz protokola projektu par nepieciešamajiem pielāgojumiem, kas tika nosūtīts Turcijai 2004. gada jūlijā.

Turcija ir sasniegusi turpmāku ievērojamu progresu funkcionējošas tirgus ekonomikas virzienā, it īpaši samazinot tās makroekonomikas nelīdzsvarotību. Turcijai arī jābūt spējīgai tiks galā ar konkurences spiedienu un tirgus ietekmi Savienībā, nodrošinot, ka tā cieši saglabās savu stabilizācijas politiku un veiks tālākus izšķirošus soļus strukturālo reformu virzienā.

Kopš 2001. gada ekonomiskās krīzes ievērojami uzlabojusies ekonomiskā stabilitāte un prognozējamība. Iepriekšējā augstā inflācija nokritis līdz vēsturiski zēmam līmenim, politiskā iejaukšanās ir samazināta un oficiālā un reglamentētā struktūra ir tuvināta starptautiskiem standartiem. Tādējādi notikušas nozīmīgas pārmaiņas stabilas un uz likumu balstītas ekonomikas virzienā. Risināti jautājumi par tādām pamatekonomikas vāmajām vietām

kā finansiālā sektora nestabilitāte. Nostiprināta arī finansiālā sektora pārraudzība. Rezultātā ievērojami paaugstinājusies Turcijas ekonomikas šoka elastība. Nozīmīgs progress ticis sasniegts pārskatāmības un valsts administrācijas efektivitātes paaugstināšanā, ieskaitot valsts finanses. Turklāt ievērojami soļi sperti *FDI* pieplūduma veicināšanā un privatizācijas tiesiskās struktūras uzlabošanā.

Lai pārveidotu pašreizējo pozitīvo attīstību ilgspējīgā izaugsmē un stabilitātē, ārkārtīgi svarīgi ir turpināt notiekošo reformu procesu. Šajā ziņā ir svarīgi uzturēt uz stabilitāti orientētu ekonomikas politiku. It īpaši jāsamazina fiskālā nelīdzsvarotība un jā saglabā deflācijas process. Uzņēmējdarbības vidi var uzlabot ar racionalizētiem administratīviem procesiem un likuma varas stiprināšanu. Šajā kontekstā īpaši svarīga ir komerciālās tiesu varas uzlabošana. Jāturpina pielīdzināt starptautiskiem standartiem banku sektora uzraudzību un saprātīgus likumus. Jāpaātrina valsts banku un uzņēmumu privatizācija. Lai palielinātu konkurētspēju un ekonomikas izaugsmes potenciālu, svarīgi ir veikt pietiekamus valsts un privātus ieguldījumus un pievērst īpašu uzmanību izglītībai. Atceļot saglabājušos ierobežojumus, jāveicina tieša ārzemju investīciju plūsma.

Turcijas pielīdzināšanās ir progresējusi daudzās jomās, tomēr daudzās sadaļās tā saglabājas sākuma stāvoklī. Visās jomās nepieciešams tālāks darbs, jaunā likumdošana nedrīkst virzīties prom no *acquis*, kā arī jāpārtrauc diskriminācija pret pakalpojumu nodrošinātājiem vai precēm, kuru izcelsme nav Turcijā. Jāpastiprina administratīvā jauda. Turklāt neviena dalībvalsts nav jāizslēdz no savstarpējā ieguvuma, kas rodas, pielīdzinot *acquis*.

Brīvā preču kustībā vispārējs *acquis* pārstatījums vienmērīgi virza attīstību uz priekšu, tomēr tas nav pilnīgs, kamēr ieviešana saglabājas nevienmērīga. Ir noticis progress horizontālo un procesuālo pasākumu jomā un specifisko likumu sfērā, it īpaši jaunās pieejas jomās, kur noticis būtisks progress attiecībā uz atbilstības novērtējumu un tirgus uzraudzību. Valsts iepirkuma likums joprojām ietver nesaskaņas ar *acquis*. Turcijai jāpaātrina centieni novērst tehniskos šķēršļus tirdzniecībai un paaugstināt atbilstību Asociācijas padomes lēmumam 1/95, kas izveido muitas savienību un veikt nepieciešamos soļus, lai ieviestu brīvu preču cirkulāciju nesaskaņotajās jomās.

Nav panākts progress attiecībā uz *personu brīvu pārvietošanos*, un vispārējā likumu pielīdzināšana joprojām atrodas pašā sākuma stadijā. Rūpīgi uzlabojumi vajadzīgi administratīvajai kapacitātei. Kas attiecas uz *brīvību nodrošināt pakalpojumus*, nelielu attīstību varētu atzīmēt finansu pakalpojumu jomā, izņemot apdrošināšanu, bet nekāda attīstība nav notikusi nefinansiālu pakalpojumu jomā. Ierobežojumi tirgus pieejai it īpaši notiek nefinansiālo pakalpojumu jomā. Kopš iepriekšējā ziņojuma nekāds progress nav noticis profesionālo pakalpojumu laukā. Jāsasniedz pielīdzināšanās ar *acquis* personas datu aizsardzībā. Personu datu aizsardzībā jāveido iestāžu darījumi un jāaizsargā pastāvošo finansiālo pakalpojumu pārraudzības iestāžu neatkarība. Jāatceļ arī ierobežojumi ārzemniekiem. Ierobežota pielīdzināšanās ar *acquis* saglabājas *kapitāla brīvas pārvietošanās* jomā. Nosacījumiem, kas darbojas pret naudas atmazgāšanu un ierobežojumu atcelšana ārzemju ieguldījumiem jābūt prioritātei. Uzlabojumi šajā jomā varētu veicināt tiešo ārzemju ieguldījumu plūsmas sekmēšanu.

Uzņēmējdarbības likuma jomā pielīdzināšana *acquis* joprojām ir ļoti ierobežota. Tomēr svarīgi pasākumi ir veikti cīņā pret pirātismu saistībā ar intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzību, lai arī tam šķērslis joprojām ir nepietiekamā administratīvā kapacitāte. Attiecībā uz *konkurences politiku* pielīdzināšanās ar *acquis* neuzticamas likumdošanas jomā ir nozīmīga un attīstība notiek apmierinošā veidā. Turpretim pielīdzināšanās ar valsts palīdzības *acquis* ir ļoti ierobežota, neskatoties uz tās iekļaušanos muitas savienībā. Valsts palīdzības

likuma pieņemšana un valsts palīdzības pārraudzības iestādes izveidošana ir izšķiroši jautājumi. Turpmāki pasākumi nepieciešami arī, lai sagatavotu pieņemamu pārstrukturēšanas programmu tērauda rūpniecības nozarē.

Kopš iepriekšējā ziņojuma mazs progress atzīmējams *lauksaimniecības* jomā, un vispārējā pielīdzināšana *acquis* joprojām ir ierobežota. Progress it īpaši vērojams saistībā ar veterināro, fitosanitāro un pārtikas jomu, bet transporta un administratīvā kapacitāte joprojām ir nepietiekama, lai nodrošinātu efektīvu īstenošanu. Par prioritātēm jāuzskata lauku attīstība, dzīvnieku slimību izskaušana un iesaistītās administrācijas uzlabošana. Ļoti ierobežota attīstība notikusi *zvejniecībā*. Svarīgi palielināt centienus saistībā ar resursu izmantošanu, kā arī pastiprināt pārbaudes un kontroles jaudu.

Zināmu progresu var atzīmēt visos *pārvadājumu* veidos, izņemot gaisa transportu, bet kopējā pielīdzināšana joprojām ir ierobežota un visos pārvadājumu veidos pastāv problemātiski jautājumi. Attiecībā uz specifisku jūras transportu aizturēšanas līmenis saglabājas augstāks kā vidēji ES, un Turcija paliek Parīzes Saprašanās memoranda par ostu stāvokļa kontroli melnajā sarakstā. Kipras kuģiem vai kuģiem, kas iekrauti Kiprā joprojām nav atļauts ienākt Turcijas ostās. *Acquis* pārņemšanai jānotiek vienlaicīgi ar starptautisko nolīgumu ievērošanu. Būtiski jānostiprina Transporta ministrijas personāls un darbaspējas.

Kas attiecas uz *nodokļu sistēmu*, ierobežots progress panākts *netiešo nodokļu aplikšanas* jomā, kamēr par progresu nevar ziņot aplikšanā ar tiešajiem nodokļiem vai par administratīvo sadarbību. Kopumā Turcijas fiskālais režīms daļēji paliek pielīdzināms *acquis* un šajā sadaļā visās jomās joprojām vajadzīgi ievērojami pasākumi. It īpaši pielīdzināšana ir vajadzīga attiecībā uz PVN, apjomam, kādā atbrīvos no nodokļiem un piemērojamiem tarifiem. Attiecībā uz netiešo aplikšanu ar nodokļiem akcīzes nodokļiem nav jāsoda importētos produktus. Arī šeit būtiska nostiprināšana vajadzīga administratīvajai jaudai, it īpaši, lai uzlabotu nodokļu iekasēšanu.

Kopš iepriekšējā ziņojuma progress nav atzīmēts saistībā ar *ekonomisko un monetāro savienību*, un vispārējais pielīdzināšanās līmenis ir ierobežots. Vissvarīgākie risināmie jautājumi ir Centrālās bankas neatkarība un saglabājušās iespējas privilēģētai piekļūšanai finanšu sektoram, lai finansētu budžetu.

Statistikas jomā panākts vienmērīgs progress, tomēr pielīdzināšanās joprojām saglabājas ierobežota. Tādēļ joprojām vajadzīgi būtiski pasākumi attiecībā uz statistikas attīstību. Šajā nolūkā prioritāte jādod jaunajam Statistikas likumam. Kopš iepriekšējā ziņojuma progress panākts *sociālajā politikā un nodarbinātībā*, it īpaši attiecībā uz veselību un darba drošību. Tomēr dzimumu vienlīdzība, darba likumdošana, vēršanās pret diskrimināciju un sociālais dialogs saglabājas kā galvenās problemātiskās jomas. Likumdošanas nostiprināšana un pilnīga īstenošana arī parādās kā galvenie uzdevumi.

Turcija ir panākusi zināmu progresu *enerģētikas* sadaļā, lai gan pielīdzināšanās pakāpe saglabājas ierobežota un nevienāda dažādās *acquis* aptvertajās jomās. Efektīva *acquis* īstenošana pieprasa administratīvās kapacitātes pastiprināšanu. Jāturpina nozares pārstrukturēšana, ieskaitot privatizēšanu un cenu izkropļojumu samazināšanu.

Rūpniecības politikas jomā ir panākta plaša pielīdzināšanās EK *rūpniecības politikas* principiem. Turcija ir pieņēmusi rūpniecības stratēģiju, tomēr privatizācija un pārstrukturēšanās neattīstās tā, kā tā plānota. Īpaši nepieciešams pārstrukturēt tērauda rūpniecības nozari un valsts bankas. Neskatoties uz likumdošanas attīstību, saglabājas zemas tiešās ārzemju investīcijas. Kas attiecas uz *mazajiem un vidējiem uzņēmumiem*, piekļūšana

finansēm ir uzlabojusies un Turcijas politika visumā darbojas saskaņā ar ES uzņēmumu politiku. Tomēr saglabājas nepieciešamība pēc turpmākiem pasākumiem, lai uzlabotu MVU piekļūšanu finansēm un uzņēmējdarbības videi. It īpaši jānodrošina efektīvāka komerciālo tiesu gadījumu procedūra. Turcijas lietotais MVU formulējums nesaskan ar saistītajiem Komisijas ieteikumiem.

Zināms progress sasniegts *zinātnes un pētījumu* jomā. Ir izveidots sadarbības ietvars un Turcijas pārstāvji piedalās kā novērotāji Komitejas Sestās pamatprogrammas sagatavošanā. Lai sasniegtu pilnvērtīgu un efektīvu dalību pamatprogrammā, tā pieprasa, lai Turcija atjauninātu tās ar pētījumiem saistīto administratīvo kapacitāti. Līdzīgi zināms progress ir sasniegts *izglītībā un apmācībā*, it īpaši attiecībā uz meiteņu uzņemšanu mācību iestādēs mazāk labvēlīgajos reģionos. Turcijas dalība ES programmās ir apmierinoša, bet ieguldījums paliek zem vidējā ES līmeņa. Jāturpina apmācību un izglītības politikas reformas un to nostiprināšana, ieskaitot Augstākās izglītības departamenta lomu (YÖK) tajā, un jāuzlabo saiknes starp darba tirgu un izglītību.

Telekomunikāciju nozarē 2004. gadā tika pilnībā atbrīvoti fiksētā telefona pakalpojumi un palielinājās konkurence interneta pakalpojumu tirgū. Visumā pastāv zināms pielīdzināšanās līmenis ar *acquis*, tomēr kopš iepriekšējā ziņojuma ir sasniegts ļoti ierobežots turpmākais progress. It īpaši nepieciešami turpmāki pasākumi, lai pabeigtu tiesu struktūru un efektīvi ieviestu likumus, ieskaitot atbilstošas Telekomunikāciju iestādes pilnvaras un nodrošinātu atbilstošu konkurences līmeni visos telekomunikāciju dienestos.

Turcijai saglabājas ierobežota pielīdzināšanās ar *acquis* *kultūras un audiovizuālajā politikā*, tomēr zināms progress ticis panākts, pieņemot noteikumus attiecībā uz radio un televīzijas pārraidēm valodās un dialektos, ko tradicionāli lieto Turcijas iedzīvotāji. Noteikumi ir sākti ieviest, un, balstoties uz nacionālā un reģionālā pamata, uzsākti raidījumi kurdu un citās valodās. Tomēr noteikumiem pievienotie nosacījumi joprojām ir ierobežojoši un vajadzīgi būtiski pasākumi, lai sasniegtu pielīdzināšanos ar *acquis*.

Attiecībā uz *reģionālo politiku* *acquis* ir būtisks, lai īstenotu Strukturālos un Kohēzijas fondus. Ir notikusi ļoti ierobežota attīstība un vispārējais pielīdzināšanās līmenis ar *acquis* ir ierobežots. Tādēļ būtu nepieciešami nozīmīgi pasākumi, lai ES strukturālos līdzekļus padarītu izmantojamus. Nepieciešams radīt vajadzīgās institūcijas un pastiprināt administratīvo kapacitāti.

Zināma attīstība notikusi attiecībā uz *vidi* un ir pastiprināta administratīvā kapacitāte. Tomēr vispārējais vides pārstāstījums *acquis* saglabājas zems. Administratīvajai kapacitātei vajadzīga tālāka pastiprināšana, kā arī jāuzlabo sadarbība starp iesaistītajām administrācijām. Vajadzīgi intensīvi pasākumi horizontālai likumdošanai, gaisa un ūdens kvalitātei, atkritumu apsaimniekošanai, vides aizsardzībai, rūpnieciskajam piesārņojumam un riska pārvaldībai.

Patērētāju un veselības aizsardzības jomā ir turpināti pielīdzināšanās centieni ar *acquis*, it īpaši attiecībā uz tirgus uzraudzību. Vispārējā pielīdzināšanās ir nevienāda dažādos pircēju aizsardzības rādītājos un ir vairāk pavirzījies uz priekšu attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar nedrošību. Jācenšas nodrošināt efektīvu pārstāstījumu un *acquis* īstenošanu attiecībā uz atbildību par precēm un jāuzlabo administratīvo kapacitāti.

Turcija ir turpinājusi centienus iekļauties *acquis* *tiesību un valsts iekšlietu* jomā. Tomēr nepieciešams progress tādās svarīgās jomās kā tiesu reforma un cīņa pret korupciju. Jāuzlabo sadarbība gan valsts līmenī starp svarīgajām administratīvajām organizācijām, gan ar ES tādās jautājumos kā nelegālā migrācija un nelegāli pārvadājumi, ieskaitot sarunas par

atpakaļuzņemšanas nolīgumu. Jāatceļ ģeogrāfiskais ierobežojums Ženēvas konvencijai par bēgļiem un jāuzlabo sadarbība starp iesaistītām institūcijām.

Attiecībā uz *acquis multas savienības* jomā kopš iepriekšējā ziņojuma ir panākts zināms progress, tālāk ir nostiprināta administratīvā kapacitāte un vispārējais pielīdzināšanās līmenis ir augsts, izņemot dažas specifiskas jomas. Ārpus multas nosacījumu pielīdzināšana, kas piemērojami brīvās zonās, turpina atšķirties no *acquis* un tos nepieciešams labot. Vispārējais pielīdzināšanās līmenis attiecībā uz *ārējiem sakariem* jau ir augsts un noticis arī zināms progress. It īpaši apsveicama ir lielākās daļas no EK Vispārējo preferenču sistēmas pieņemšana. Joprojām pastāv atsevišķas neatbilstības ar *acquis* attiecībā uz īpašajiem režīmiem saskaņā ar VPS un citas neatbilstības rodas no grūtībām, ar kādām nākas saskarties sarunās ar atsevišķām trešām valstīm. Turcija tiek mudināta turpināt centienus šajā jomā. Kas attiecas uz *kopējo ārējo un drošības politiku*, Turcijas ārējā politika visumā turpina atbilst ES politikai, lai gan tas mazākā mērā attiecas uz Turcijas kaimiņvalstīm. Turcijas panākumi varētu tikt uzlaboti, nodrošinot augstāku pielīdzināšanos ES viedoklim starptautiskā diskusijā un nodrošinot sankciju pielietojamību vai vienmērīgu sarunu ierobežošanu.

Par zināmu progresu kopš pagājušā gada ziņojuma var ziņot attiecībā uz *finanšu kontroli*. It īpaši nozīmīgs solis ir valsts finanšu pārvaldības un kontroles likuma pieņemšana, tomēr likums pilnībā tiks ieviests tikai no 2008. gada. Turcijai tālāk jāpastiprina tās pārvalde un spēja aizsargāt EK finansiālās intereses. Bez tam nozīmīgs progress noticis attiecībā uz valsts budžeta formulējumu un izpildi *finanšu un budžeta nodrošinājuma* jomā. Tomēr nav notikusi uzlabošanās nodrošinājuma izmantošanā par pašu līdzekļiem. Tādēļ vajadzīgi turpmāki pasākumi saistībā ar nepieciešamo likumu pieņemšanu un ieviešanu.

Likumu ieviešana, kas formāli pielīdzinās ar *acquis*, turpinās būt nepietiekoša. Vairumā jomu nepieciešams pastiprināt administratīvo kapacitāti, lai pārliecinātos, vai *acquis* ir efektīvi ieviesti un realizēti. Dažos gadījumos administratīvai reformai jābūt saistītai ar jaunu struktūru izveidi, kā, piemēram, valsts palīdzības un reģionālās attīstības jomā. Vietās, kurās izveidotas reglamentējošas organizācijas, tām jābūt adekvāti pilnvarotām veikt savus uzdevumus, ieskaitot atbilstošu personāla komplektēšanu un līdzekļus, un jānodrošina, ka viņu lēmumi tiek realizēti. Šādā nolūkā viņu autonomijai jābūt aizsargātai. Uzlabotā sadarbība starp Komisiju un Turcijas administrāciju, piemēram atbilstības izvērtēšanas jomā, jāpaplašina arī attiecībā uz citām jomām.